

Р. А. Калюжний,
доктор юридичних наук,
професор,
Л. В. Бобрицький,
старший науковий співробітник

РОЛЬ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У БОРОТЬБІ З НАРКОЗЛОЧИННІСТЮ

У статті розглянуто проблемні питання правового статусу та організаційної ролі конституційного органу Ради національної безпеки і оборони України в системі адміністративно-правового регулювання діяльності органів державної виконавчої влади, які здійснюють функції боротьби з наркозлочинністю.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, наркобізнес, наркозлочинність, наркоситуація, наркотизм, загрози національній безпеці України, Рада національної безпеки і оборони України.

Сьогодні в Україні склалася ситуація, що характеризується стійкою тенденцією до значного збільшення незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин іноземного походження [1, с. 16 – 17]. Як наслідок, це вимагає від органів державної влади віднести до одного із пріоритетних завдань боротьбу із „зовнішньою” наркотичною загрозою. Зазначимо, що системна діяльність міжнародних злочинних угруповань спрямована на використання території України не лише для транзиту наркотичних речовин, зокрема важких наркотиків, а й як ринку їх збуту.

Так, поширення незаконного обігу наркотиків утворює феномен наркотизму, тобто поширення в суспільстві наркоманії, яке веде до системних соціальних наслідків психічного, медичного, особистісного, міжособистісного та криміногенного характеру [2, с. 425]. Наркотизм деформує соціальну, культурну й економічну сфери життя суспільства, підриває його стабільність. Фактично наркоманія проникла в Збройні Сили України та правоохоронні органи, які крім того ще й вражені корупцією. Отже, сучасна наркоситуація в державі становить уже не потенційну, а реальну загрозу не тільки окремим аспектам національної безпеки України, а українській державі взагалі та проголошеним у ч. 1 ст. 3 Конституції України найвищим соціальним цінностям (життя, здоров'я, недоторканість та безпека особи).

За таких умов конституційний орган – Рада національної безпеки і оборони України (далі РНБО України), на який відповідно до Конституції України покладено завдання здійснення координаційних функцій з питань національної безпеки та оборони, не може залишатися осторонь згаданих вище загроз національній безпеці.

Метою статті є дослідження проблемних питань, пов'язаних із визначенням адміністративно-правового статусу, функцій та рольової участі РНБО України в регулюванні діяльності органів державної влади України по боротьбі з наркозлочинністю.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів проблем наркозлочинності займалися такі вітчизняні вчені, як Ю. В. Баулін, В. О. Глушков, І. М. Гриненко, Л. В. Дорош, А. П. Закалюк, О. В. Копан, А. В. Козаченко, А. А. Музика, Б. В. Романюк, М. П. Селіванов, Є. Д. Скулиш, В. А. Тимошенко, М. С. Хруппа та ін. Водночас, на науковому рівні питання координації та контролю діяльності органів державної влади у боротьбі з наркозлочинністю в аспекті забезпечення національної безпеки нашої держави та рольової участі у цьому процесі такого ключового органу, як РНБО України, практично залишилися поза увагою.

Виконуючи передбачені Конституцією України функції адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення національної безпеки, РНБО України відповідно до ст. 4 Закону України „Про Раду національної безпеки і оборони України” має забезпечувати внесення Президентом України пропозицій щодо реалізації засад внутрішньої та зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони, координувати та здійснювати контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони, а також координувати та здійснювати контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони в умовах воєнного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України [3].

Як зазначається в наукових джерелах, об'єктами національної безпеки є: конституційні права та свободи людини і громадянина; духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та інші соціальні цінності суспільства, його інформаційне і навколишнє природне середовище та природні ресурси; конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність держави [4, с. 7 – 8].

Відповідно до функцій РНБО України, визначених чинним законодавством, цей державний орган має винятково широкий спектр компетенцій. Зокрема, розроблення та розгляд на своїх засіданнях питань відповідно до Конституції та законів України, Концепції (основ державної політики) національної безпеки України та надання Президентові України як Главі держави та голові РНБО пропозицій щодо:

- визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів і напрямів забезпечення національної безпеки та оборони у політичній, економічній, соціальній, військовій, науково-технологічній, екологічній, інформаційній та інших сферах;

- проєктів державних програм, доктрин, законів України, указів Президента України, директив Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, міжнародних договорів, інших нормативних актів і документів із питань національної безпеки та оборони;

- удосконалення системи забезпечення національної безпеки та організації оборони, утворення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади в цій сфері;

- проєкту Закону України про Державний бюджет України стосовно статей, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України;

- матеріального, фінансового, кадрового, організаційного та іншого забезпечення виконання заходів із питань національної безпеки і оборони;

- заходів політичного, економічного, соціального, воєнного, науково-технологічного, екологічного, інформаційного та іншого характеру відповідно до масштабу потенційних і реальних загроз національним інтересам України;

- доручень, пов'язаних із вивченням конкретних питань і здійсненням відповідних досліджень у сфері національної безпеки та оборони, органам виконавчої влади й науковим закладам України;

- залучення контрольних, інспекційних і наглядових органів, що функціонують у системі виконавчої влади, до здійснення контролю за своєчасністю та якістю виконання прийнятих РНБО України рішень, уведених у дію указами Президента України;

- забезпечення і контроль надходження та опрацювання необхідної інформації, її збереження, конфіденційності та використання в інтересах національної безпеки України, аналізу на її основі стану і тенденцій розвитку подій, що відбуваються в Україні та світі, визначення потенційних і реальних загроз національним інтересам України;

- здійснення поточного контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки та оборони й надання Президентові України відповідних висновків і пропозицій.

Зокрема, у травні 2010 року, враховуючи пропозиції РНБО України, Президент України провів нараду керівників правоохоронних й інших державних органів, на якій критикував діяльність правоохоронних органів через брак системності у боротьбі з наркозлочинністю. За результатами цієї наради розпорядженням Кабінету Міністрів України було створено спеціальний Державний комітет із питань контролю за наркотиками, а також внесено низку курильних сумішей у перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Крім того, Кабінетом Міністрів України підготовлено та схвалено „Концепцію реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2011 – 2015 роки ” та затверджено план заходів щодо її виконання. Для реалізації плану заходів передбачено окреме фінансування.

Отже, фактично, було підтверджено функціональну спроможність РНБО України із позиції її рольової участі у процесі адміністративно-правового регулювання функцій та завдань суб'єктів реалізації державної політики із протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам національній безпеці, а також доведено ефективність РНБО України у виконанні вирішальних завдань координування означеної однієї із найважливіших на сучасному етапі сфери суспільних відносин.

При здійсненні аналізу завдань, поставлених перед РНБО України відповідно до ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України » [5], вбачається, що загрозами національним інтересам і національній безпеці України у сфері державної безпеки є поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організована злочинна діяльність (торгівля людьми, на нашу думку, прямо впливає на національну безпеку держави).

У цьому контексті варто звернути увагу на те що згідно з даними Європейського моніторингового центру з наркотиків і наркотичної залежності основними каналами надходження в

Україну наркотиків є Польща, Німеччина, Нідерланди, де наркоторговці здійснюють виробництво амфетамінів. Цим же центром зафіксовано спроби латиноамериканських наркоділків налагодити постачання кокаїну в Україну, а також використовувати територію нашої країни для транзиту наркотиків у Європу. Крім того, наркотики в нашу державу надходять через кордони з Росією, Молдовою, Угорщиною [6, с. 180].

Наркобізнес – це протиправна організаційна підприємницька діяльність, спрямована на отримання сталого прибутку з метою використання його у злочинних цілях [2, с. 431]. Наркобізнес, що створює величезні прибутки, є одним із каталізаторів корупції, поширення якої сприяє загостренню наркоситуації в Україні [7, с. 24].

Останнім часом в Україні почастішали випадки вживання синтетичних наркотиків, велика частина яких виготовляється в крупних підпільних лабораторіях і на хімічних заводах Латинської Америки, Нідерландів, Афганістану, де виробництво наркотиків широко поставлене та є основним джерелом доходу місцевого працюючого населення. При цьому є й дрібні підпільні, добре замасковані наркотичні лабораторії, однак вони не грають ролі у міжнародному наркобізнесі, оскільки зорієнтовані на потреби внутрішнього ринку цих країн. Для виготовлення таких наркотиків, як правило, використовується сировина, що продається легально, або прекурсори (наркотичні напівфабрикати), що доопрацьовуються «на місцях». Більшість синтетичних наркотиків великих виробників мають високу якість та однаковий склад. Ті препарати, які виготовляються дрібними „мануфактурами”, можуть мати різні домішки і, відповідно, викликають цілий спектр психічних ускладнень і передозувань у людей через відносно низьку якість складу наркотику. Загалом, із появою синтетичних наркотиків значно підвищилася смертність наркоманів і зросло поширення наркоманії по всьому світу, по-перше, внаслідок масовості виробництва наркотиків, по-друге, через те, що означені наркотики викликають у людини швидке звикання.

Варто зауважити, що на сучасному етапі з-поміж основних реальних і потенційних загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві, соціальній та гуманітарній сферах є криза системи охорони здоров'я й соціального захисту населення і, як наслідок, погіршення стану здоров'я громадян; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб. Основними напрямками державної політики з питань забезпечення національної безпеки України є: створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і

духовного здоров'я, ліквідація алкоголізму, наркоманії, інших негативних явищ. В Україні законодавством визначено, що наркоманія становить загрозу національним інтересам держави.

Ураховуючи, що Законом України „Про основи національної безпеки України” визначено такий перелік суб'єктів забезпечення національної безпеки: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування [5], задля ефективної протидії розвитку наркобізнесу та поширенню наркоманії як українських небезпечних соціальних явищ, що створюють не тільки потенційні, але й реальні загрози життєво важливим інтересам України, необхідно забезпечити чітку й злагоджену координацію діяльності всіх означених вище суб'єктів правозастосовчої діяльності.

Відповідно до Конституції і законів нашої держави, РНБО України є єдиним органом, який має повноваження, функції та завдання із координації та контролю діяльності органів виконавчої влади (зокрема, центральних органів влади, правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування) в усіх складових сфери забезпечення національної безпеки і оборони.

Отже, діяльність органів виконавчої влади, правоохоронних та інших державних органів, що мають здійснювати боротьбу з наркоїзмом як із загальносоціальним явищем та його складовими елементами (наркобізнесом, наркоманією тощо), які окремо та в сукупності створюють не тільки потенційні, але й реальні загрози національній безпеці України, повинна координуватися саме Радою національної безпеки і оборони України та перебувати під її системним постійним контролем.

Література:

1. *Виявлення контрабандних наркотичних засобів і психотропних речовин у таємних схованках* : наук.-метод. рекомендації / [І. В. Смирнова, Д. Е. Чувирін, Ю. Ю. Малишев та ін.] ; за заг. ред. Б. В. Романюка. – К. : МНДЦ, 2010. – 140 с.
2. *Закалюк А.П.* Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : [у 3 кн.] / А. П. Закалюк – К. : Видавничий Дім „Ін Юре”, 2007. – Кн. 2 : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. – 712 с.
3. *Про Раду національної безпеки і оборони України* : Закон України від 5 берез. 1998 р. №

183/98-ВР (зі змінами і доп.) // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1998. — № 35. — Ст. 237.

4. *Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Загальна частина* / О. Ф. Бантишев, С. А. Кузьмін. — К. : ПАЛИВО-ДА А. В. — 336 с.

5. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV (зі змінами і доп.) // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2003. - № 39. - Ст. 351.

6. *Бобрицький Л.В.* Координація зусиль держави, її правоохоронних органів у боротьбі з

наркозлочинністю *Л. В. Бобрицький* // Протидія наркозлочинності : вітчизняний та міжнародний досвід співпраці правоохоронних та судових органів : матеріали українсько-німецької науково-практичної конференції (Донецьк, 26 – 27 трав. 2011 р.) / Донецький ін-т ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. – Донецьк : Донецький юрид. ін-т ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – с. 179–180.

7. *Гриненко І.М.* Наркобізнес та національна безпека / І. М. Гриненко. – К. : Сфера, 2002. – 211 с.

Р.А Калужный, Л.В.Бобрицкий

Роль Совета национальной безопасности и обороны Украины в административном регулировании деятельности органов государственной власти в борьбе с наркопреступностью

В статье рассмотрены проблемные вопросы правового статуса и организационной роли конституционного органа – Совета национальной безопасности и обороны Украины в системе административно-правового регулирования деятельности органов государственной исполнительной власти, которые осуществляют функции борьбы с наркопреступностью.

R.A Kaluzhniy., L.V. Bobrickiy

Role of national security of Council of Defense of Ukraine in the administrative adjusting of activity of public authorities in the fight against narcotic criminality

In the article are considered the problem questions of legal status and organizational role of constitutional organ – Council of national security and defence of Ukraine in the system of the administrative legal adjusting of activity of organs of executive power, which carry out the functions of fight against narcotic criminality.